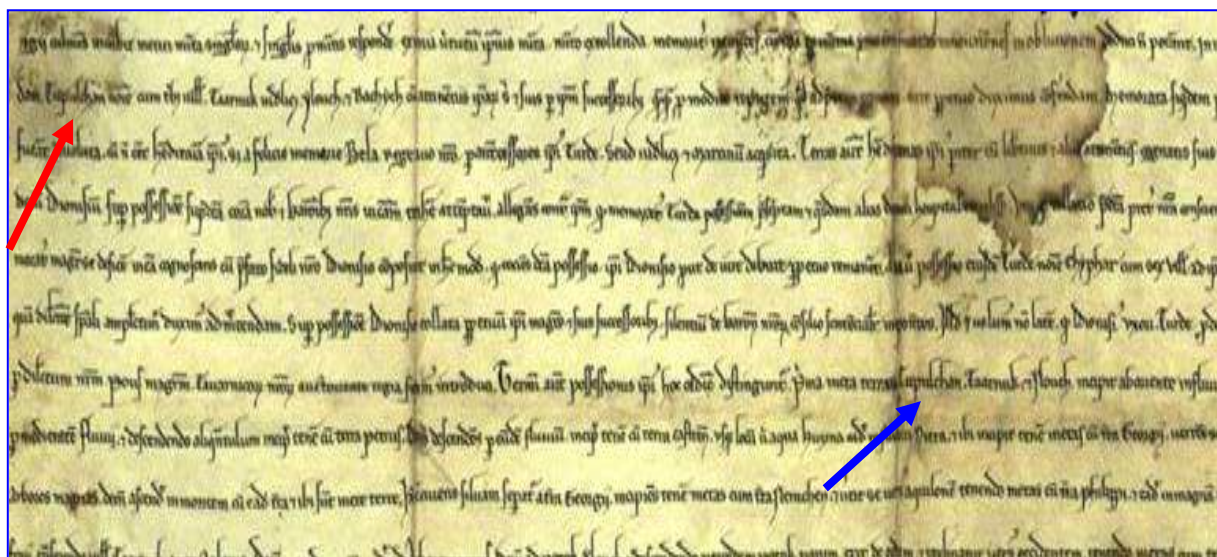

Prvá doložená písomná zmienka o Topolčanoch

Najstaršia doložená písomná zmienka o Topolčanoch je v zachovanej darovacej listine (z roku 1235) uhorského kráľa Bela IV. (1206–1270). Originál listiny je uložený v *Maďarskom krajinskom archíve* v Budapešti pod signatúrou DL 558 382. Ed.: CDSI II, s. 3-5, č. 1. Na fotokópii listiny je vyznačená zmienka o Topolčanoch (*Tupulchan*) a dole je uvedené aj datovanie listiny.

Pozrite si časť prekladu zo spomínanej darovacej listiny kráľa Bela IV.:

V mene svätej a nerozdielnej Trojice. Belo z Božej milosti naveky kráľ Uhorska, Dalmátska, Chorvátska, ...

Moc všetkých kráľov a kráľovstiev spočíva vo vernosti ich obyvateľov, pretože spomínaná vernosť prevyšuje ostatné verejné zásluhy. O čo je vzácnejšie nájsť túto vernosť v ochabujúcom behu storočí, o to viac nám má byť drahá a hodná odmeny. Patrí sa a je v súlade s ľudským rozumom, aby kráľovská výsosť, ak sa stretne s prejavom takejto vernosti, ju štedrou rukou odmenila, aby aj ostatní povzbudení možnosťou obdarovania, boli podnietení preukázať činmi svoju vernosť. Súc teda vedený týmto želaním, chceme dať znením tejto listiny na známosť všetkým, že náš drahý a verný Dionýz syn Dionýza, správca našich kráľovských stajní, nás od svojich chlapčenských rokov verne sprevádzal, preukazoval nám verné služby a radostnú spoločnosť, čím si vyslúžil našu priazeň. Neustále bol po našom boku či už na území kráľovstva alebo aj mimo neho. Keď sa náš kráľovský otec Ondrej, slávny kráľ Uhrov, rozhodol pomôcť pri oslobodení Svätej zeme, rozhodol sa zveriť nás do opateru nášho drahého ujca... spomínaný Dionýz tu trávil čas s nami až do nášho návratu domov. Horlivo nám slúžil a nepretržite plnil naše želania. Potom po uplynutí chlapčenských rokov, keď spoločne s nami podrástol a dosiahol kvet mladosti, vďaka svojej zmužilosti rozmnožoval prejavy svojej vernosti a vždy zostal našou vernou oporou...

*Preto, keďže sa patrí chvályhodné skutky primeraným spôsobom odmeniť, rozhodli sme sa vynahradiť toľkú zmužilosť a preliatu krv spomínaného Dionýza tým, že jemu a jeho dedičom dávame majetok **Tupulchan** (Topolčany) spolu s tromi dedinami, Taarnuk (Tovarníky) Ylouch (Ílvec) a Rachych (Račice), a so všetkými ich príslušenstvami do dedičnej držby. Spomínaný majetok pripadol do našich rúk podľa zaužívaného zvyku nášho kráľovstva po smrti Tvrdu syna Mortunuša, ktorý zomrel bez dedičov. Pretože to nebol jeho dedičný majetok, ale predkovia spomínaného Tvrdu Seud a Martin ho získali od nášho deda kráľa Bela, blahej pamäti....*

Pretože si želáme, aby naša donácia obdržala stálu záväznosť a aby nemohla byť niekým v priebehu času spochybnená, prikázali sme ju spečatiť našou zlatou bulou. Dané skrz ruky magistra Mateja, nášho kráľovského kancelára a prepošta záhrebského. V prítomnosti arcibiskupov ...
Roku od Vtelenia Pána 1235, roku ale nášho panovania druhého.

Anno ab incarnatione dñi. millesimo. ducentesimo. tricesimo. Quarto:

(kompletná kópia spomínanej listiny z roku 1235)

Roku 1235 daroval uhorský kráľ Belo IV. Topoľčany spolu s Tovarníkmi a zaniknutou osadou Ilúš (Ílavec) svojmu vernému dvoranovi (správcovi kráľovských stajní) Dionýzovi synovi Dionýza. V listine sa okrem iného uvádza, že už Belov starý otec kráľ Belo III. daroval Topoľčany šľachticom Seudovi a Martinovi. Nespomína sa však, kedy presne k tomu došlo a či o tomto akte bola vydaná aj donačná listina. Prvá priama písomná zmienka o existencii Topoľčan teda pochádza z roku 1235 a nepriama zmienka niekedy z rokov 1172 – 1196. Toto rozpätie rokov je vlastne obdobím panovania spomínaného Bela III. a nedá sa nijako bližšie určiť.

(J. Lukačka)

Ľudská kultúra je neodmysliteľne spojená s pamäťou a tým aj históriou. Poeta A. S. Puškin (1799–1837) pôsobivo upozornil na význam dejín: *Úcta k minulosti – to je vlastnosť, ktorá odlišuje vzdelanca od divocha*. Mnohí z nás už vedia, že *Kto sa obmedzuje len na súčasné, bez vedomostí o minulom, ten nikdy súvislosti nepochopí* (G.W. Leibniz, 1646–1716). Možno aj preto, som sa zaujímal o prvú písomnú zmienku o Topoľčanoch. To čo som zistil, ponúkam aj vám.

Dušan Jedinák